

mielőtt e sorok írójánál pár feledhetetlen hetet töltött. Wörishofentől remél segítséget — de hiába. Betegen megy Oberammergauba, ahol végig nézi a bajor parasztnak csodás passiójátékát, hazajön és szinte halálos sejtellel lelkében — megírja páratlanul szép, költői reflexiókban pompázó könyvét: az „Oberammergaut“. Ez a könyv — melyet még alkalomlag bővebben szándékozom e lap olvasóinak költőnk többi műveivel együtt bemutatni — ez a könyv az ifjú költő hatyudala. E könyvet lázas sietéssel veti papírra, kiöntve benne lelke sok szenvedéseit, csalódásait, nem siránkozva, nem, inkább dacos gúnyral, csipő szatírával. Nehány tárcája jelen még meg a „Világ“-ban s más fővárosi lapokban, hogy aztán végleg elnémuljon.

□ Bármily fiatalon is halt meg, alkotott műveket, melyek — azt hiszem — túl fogják élni őt. Azt sem tartom lehetetlennek, hogy azok, akik az élő költővel szemben az elismerést oly fukaron mérték: a halál után meg fogják hajtani az emléke előtt az elismerés zászlaját. Az sem lehetetlen, hogy Beöthy előveszi könyvtárából az évek óta elfogadott, meg-előlegezett darabokat — s ki tudja? talán a siker isten, ki oly fukaron szórta költőnk útjába a rózsákat — most tele marokkal szórja majd az elhunyt sírhantjára. Elvégre is: magyar költő sorsa ez: nyomor, félreismerés, gúny életében — s elfeledés — halála után. Így járt Komjáthy is: fiatalon, ismeretlenül halt meg a kórház-szobában s ma — köteteket írnak róla. Szeretnők, ha Homonnai is megtalálná a maga Rákosi Jenőjét, aki elégtételt szolgáltatna a meghaltaknak. A „Gyges és Tudó“, „Az ifjú Csokonai“, az „Öntudatos nő“, az „Oberammergau“ szerzője megérdemli, hogy ne az „elhunytak rovatában“ pár sablonos sorban emlékezzék meg róla a „hálás utókor“. □ Úgy tudom, hogy még a tél folyamán megjelennek az elhunytak összegyűjtött munkái, melyek az elhunyt emlékének elporladhatatlan obeliszket állítanak. Csak azután fogjuk mérlegelhetni Homonnai hátrahagyott munkáinak irodalmi értékét s a veszteséget, mi halálával irodalmunkat érte. Annyi bizonyos, hogy benne egy kiváló egyéniség s erős tehetség némult el.

ZSIRKAY JÁNOS.

□ □

□ BIRÓ LAJOS: A császár és más férfiak (Novellák.) Modern Könyvtár 70. szám.

□ Szeretem a sárga kis kanárimadarat. De sokszor ha ránézek a kalitkájára és eszembe erőltetem azt a gondolatot: ime ez a nyomorult kis rab madár a tropikus ég végtelen napsütésében röpködhetne — szinte elfog a szédület. Ilyen szemmel tudok elgondolkodni a császárról, a nagy Császárról, akinek világhódító tervek után, Európa-hódító élet után, végtelenbe akaró hatalmas energiával, egetvivő lélekkel — a pusztá tengerek közepén, egy félrehúzódo, végtelen, zord szigeten kellett haszontalanul elfecsérlődő, tétlen, egyedülvaló életet cipelnie... Erre a gondolatra egészen visszaruskadok önmagamra...

□ És Biró Lajos, ez a finom témájú, finoman fantasztikus belletrista, ebben a tartalmas füzetében a Császárnak ezt az alakját állítja elénk első novellájában, amely egyike a legrövidebb, de legkarakterisztikusabb novelláinak.

□ A Császár a szentilonai magány, számkivetés apátiájában meglátja a tavaszodást, megérzi a langyos tavaszt és egy májusi estén, mikor senki sincs már talpon, titokban kilopódzik az udvarba és egyik cselédlánynak megvallja szerelmét...

□ Erről nem kell többet elmondani. Ez a novella azok közül való, amelyek örökké az emlékezetben maradnak. A Császár alakjára eddig is babonás magasra néztem fel, de ettől fogva még hatalmasabbra tornyosult előttem. Mert ennyire, ilyen meztelenül embernek, emberiesnek, hozzám hasonlóknak még nem láttam őt magam mellett. Mától kezdve egész más színben áll előttem, mivel egy óriási skálájú léleknek ujjabb, eddig homályba burkolt mélységébe bírok betekinteni. Napoleon és egy — nőcseléd... Micsoda dimenzió, micsoda távolság, micsoda tartalom egyetlen emberi lélekben!...

□ Ezenkívül a „Vér“, a „Mostohaifú“, a „Grófné“ és a többiek is, egy-két kihagyhatót eltekintve, mind speciális Biró-novellák, élesen megrajzolt férfi-típusok és egyének. Témái frissek, eredetiek, a hangja új, sajátos hangulatszuggestív, érzésindukáló, nemesen modern, életerős koncepcióju. Minden témája izgalomra ébreszt és lelkünkbe kapcsolódik. Biró Lajos olyan ígéretekkkel lépett elénk most is és eddig is mindig, hogy nagyon kell vigyázni a jövőben, ne-hogy csalogdjunk benne.

IFJ. KÁRPÁTI ENDRE.

